

KISÉRŐSZÖVEG

IX

**a kulturális
kérdések**

DIAKÉP-
SOROZATHOZ

KISÉRŐSZÖVEG

**a kulturális
kérdések**

**DIAKÉP-
SOROZATHOZ**

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ/1978

A diaképsorozatot összeállította és a kísérőszöveget írta
Ágoston László

A grafikai munkát készítette
Gyuska Györgyi
Rákos Kata

Szerkesztette
Bonta Miklós

A borítót tervezte
Sebestyén Gyula

BEVEZETŐ

A politikai oktatás színvonalának és hatékonyságának emelésében egyre nagyobb hangsúlyt kap az oktatási módszerek tökéletesítése, a formák, segédeszközök körének bővítése, a technika értő alkalmazása.

Kutatási adatok bizonyítják, hogy az információk 75–80 százaléka vizuális uton jut el a ma emberéhez. Bár a legbravúrosabb technika, fotó, plakát vagy grafikon sem helyettesítheti a felkészült, tapasztalt, elveink, igazunk, ügyünk mellett szívvel-lélekkel kiálló és érvelni, meggyőzni, lelkesíteni tudó propagandistát, mégsem hagyható figyelmen kívül a képekhez, rajzokhoz kötött ismeretek tartóssága, viszonylag könnyebb felidézhetősége.

A diakép természetesen nem több, mint egyetlen segédeszköz. Nem pótolja a propagandista felkészültségét, ismeretei naprakészségét, a foglalkozás jó légkörét, de segítheti, javíthatja, formálhatja azt.

A jó szemléltetés elősegíti az ismereti anyag rendezését, a tudás elmélyítését, az elmélet és a gyakorlat egységének erősítését. „Láthatóvá” tesz bonyolult összefüggéseket, fejleszti a hallgatók elemzőképességét, hatékonyabbá teszi a bizonyítást.

A diafilm a korábbinál is alaposabb felkészülést igényel a propagandistától. Számolnia kell azzal, hogy a szemléltető anyag képei, rajzai újabb kérdéseket hoznak felszínre a hallgatókból. A táblázatok kiemelt fogalmai mélyebb és igényesebb vitát eredményezhetnek.

Alaposabb felkészülést igényel az a látszólagos ellentmondás is, hogy miközben a látottak elindítói lehetnek az eszmececerének, a foglalkozás mégse válik a „film” egyszerű megbeszélésévé.

A szemléltető anyag természeténél fogva „önálló” agitátor is.

Megfelelő felhasználás mellett népszerűsítője a tanulásnak, a különböző napi- és hetilapok olvasásának, a különböző közművelődési formáknak, a színháznak stb. Ezek bekapcsolása tovább gazdagíthatja a foglalkozásokat, mivel a diaképek a kulturális kérdések tananyagának szemléltetését szolgálják.

A közművelődés hazánkban a szó teljes értelmében közügy. Mindennapjaink szerves része, élő, eleven gyakorlat. Ebből indul ki diafilmünk is — kulturális életünk minden kérdéséről nem tartalmaz fotót, rajzot, vagy számadatokat, csupán a legfontosabb összefüggések, tények feldolgozásához, megismeréséhez próbál segítséget adni. Számításba veszi, hogy a kulturális kérdéseket tanulmányozó tanfolyamok hallgatói a közvélemény átlagánál mélyebb és összetettebb kulturális alapismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek.

MÓDSZERTANI TANÁCSOK

- 1) A propagandista a foglalkozás előtt ismerje meg az egész diasorozatot. Tanulja meg azt! Rendszerezze az egyes kockákkal összefüggő ismereteit, személyes élményeit és készüljön fel a hallgatók élményeire is. A fotó, a rajz, a táblázat, a felsorolás, a rubrika mindig leegyszerűsít, ezért nagy figyelmet kell fordítani az ábrákba sűrített összefüggések teljes kibontására, árnyaltabb, összetettebb kifejtésére.
- 2) A film egységes egészet alkot. Az egyes kockák a különböző témák tárgyalásánál többször is levetíthetők.
- 3) Nagyon fontos a vetítés időzítése és időtartama. A sorozat azt a szerkesztési elvet követi, hogy az ábrák egy része a vitaindítást, míg a

többi a kérdések lezárását, az összegezést, összefoglalást segítheti. A rosszul megválasztott, elnyújtott, felesleges „mozizás” a segítség helyett zavarja az anyag jobb megértését, az ismeretek tényleges bővítését.

- 4) Ugyeljünk a vetített képek mennyiségére. Van amikor egyetlen kocka is elegendő lehet az anyag megértéséhez, máskor viszont tucatnyi is keveset adhat. A sorozat témánként 2–6 kockát tartalmaz.
- 5) Nagyon fontos a vetítés megfelelő technikai biztosítása. Enélkül a legjobb igyekezet is kárbaveszhet. A sorozat nagy fényerejű vetítőgép-pel (J–24/B Aspectomat, Kodak Carousel, stb.) nappali világítás mellett a síma falon is jól élvezhető képet ad. Mivel a sorozat színes kockákból áll, a kedvező vetítési feltételek betartása célszerű.

KISÉRŐSZÖVEG

1. A kultúra fogalma, szerkezete

Összefoglaló ábra

A marxí kultúrafogalom szerint: a kultúra egység, nincs ellentét a kultúra anyagi és szellemi oldala között, a kultúra nem más, mint a társadalom objektíve felhalmozott tudása, mellyel a társadalom a természettel szemben, a természeti korlátok visszaszorítása érdekében felveszi a küzdelmet.

2. A kulturális forradalom feladatai

Összefoglaló ábra

A kulturális forradalom egész folyamatában és minden korszakában megtartja azt a jellegzetességét, hogy bármely társadalmi alapon létre-

jött igazi érték tudatos felhasználója. Ezért napjainkban a tudományos-technikai forradalommal (TTF) párosuló kulturális forradalom a társadalmi forradalom betetőzője.

3. A kulturális politika fő területei

Rendszerező ábra

A kulturális politika azoknak az elveknek célrendszerben megtestesülő összessége, amelyek egy adott társadalom, illetőleg nemzeti keretek között élő társadalmi közösség, állam tevékenységét a művelődés legtágabb területén meghatározzák.

4–5. A kulturális ágazatba tartozó tevékenységek

(Az állami költségvetés szempontjából I–II.)

A kulturális politika általános elvekben és célokban és e célok megvalósítására szolgáló intézményhálózatban valósul meg.

6. A tudománypolitika fő feladatai

Rendszerező ábra

A Központi Bizottság 1969-ben elfogadott tudománypolitikai irányelvei megállapították, hogy az addig eltelt két évtized során lényegében megszilárdult a tudományos kutatás struktúrája, kialakultak alapvető intézményei és intézményhálózata, lezárult a tudományos kutatóbázis fejlesztésének extenzív szakasza.

7. A párt feladata a tudománypolitikában

Rendszerező ábra

A tudománypolitikai irányelvekben a párt hosszú távú, bár időben pontosan körül nem határolt állásfoglalásokat tett közzé. A megjelölt feladatok nem oldhatók meg máról holnapra.

8. Az egyes tudományágak kutatási iránya

Rendszerező ábra

Az alapkutatás elsősorban az akadémiai kutatóintézetek és az egyetemi tanszékek fő feladata. Az alkalmazott kutatások fő bázisát az ipari kutatóintézetek alkotják. A fejlesztő kutatások fő bázisai az üzemi kutató-fejlesztő helyek, tervezőirodák, kísérleti üzemek és laboratóriumok, vagyis maguk a termelőüzemek.

9. Az emberi társadalommal foglalkozó tudományok

Rendszerező ábra

A társadalomtudományok két — egymástól elszakíthatatlan — funkciója: a valóságfeltáró és az ideológiai funkció.

10. A tudományos-technikai forradalom

Rendszerező ábra

A tudományos-technikai forradalom (TTF) elvezet a társadalmi forradalom megalapozásához, hiszen a termelőerők a jellegüknek megfelelő termelési viszonyokat igénylik.

11. A technika fejlesztésének fő feladata

Rendszerező ábra

Az emberiség jövőjét nem lehet a technikai haladás nélkül megérteni. Zavartalan fejlődéséhez a szocialista társadalom teremti meg a szükséges feltételeket.

12. A tudományos-technikai haladás ütemének felgyorsulása

Táblázat

A világ az utóbbi évtizedekben gyorsuló ütemben technizálódott. Beköszöntött a technika korszaka, a maga minden következményével. Az új korszak felülvizsgálásra készíti mindazt, amit az ember munkamódjában, életformájában, gondolkodásmódjában megszerzett.

13. A tudományos kutatás főbb adatai

Táblázat

A gyakorlati hasznosítás szempontjából a legfontosabb tényező, hogy a kutatók azt kutassák, amire az országnak szüksége van. A kutatókat érdekeltté teszik az eredmények alkalmazhatóságában.

14. Kutatási-fejlesztési ráfordítások alakulása a bruttó társadalmi termék százalékában

Ma a világon — a Szovjetunió és az Egyesült Államokon kívül — egyetlen ország sincs, amely egymaga minden kutatási irányban egyaránt fejleszthetné tudományos életét. Hazánknak is jól kell megválasztania azokat a kutatási irányokat, amelyeket fejleszteni kell, ahol megfelelő eredményeket tudunk elérni, s ahol érdemes befektetni.

15. A kulturális igényeket befolyásoló tényezők

Rendszerező ábra

A közművelődés fejlődésére, a kulturális igényekre ható különböző tényezők a társadalom minden szférájában, a termelő és nem termelő folyamatokban egyaránt megfigyelhetők.

16. A városi lakosság aránya a Föld lakosságának százalékában

Táblázat

Világszerte megfigyelhető jelenség, hogy a lakosság országokon belüli vándorlása döntő részben az alacsonyabb szakképzettségűek körében

történik. A belső vándorlás a fejlettebb gazdasági szerkezetű területek – városok – felé irányul.

17. A népesség iskolai végzettségének alakulása

Táblázat

Oktatásügyünk a felszabadulás után gyorsan fejlődött, s a kibontakozó kulturális forradalom szerves részeként nagyrészt hozzájárult ahhoz, hogy rövid idő alatt felszámoltuk hazánk kulturális és gazdasági elmaradottságát. Az iskola a kizsákmányoló osztályok művelődési monopóliumának eszközéből a kulturális felemelkedés, a munkás-paraszt hatalom céljait szolgáló oktató-nevelő intézményrendszerre vált.

18. Az alsófokú oktatásra fordított költségvetési kiadások (millió forint)

Táblázat

A mindenkire kötelező általános iskolának kell megalapoznia a felnövő nemzedék műveltségét, az egyes emberek tudását, világnézetét, magatartását, erkölcsi vonásait. A tankötelezettségi törvény teljesítése közvetlen oktatáspolitikai és társadalompolitikai jelentőségű.

19. A szakmunkásképzés költségvetési kiadásai (millió forint)

Táblázat

A szocialista ipar és mezőgazdaság fejlődésének alapját a felszabadulás után felnőtt szakmunkásgárda adja. A szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkező dolgozók számára megnyílt a lehetőség a szakközépiskolai végzettség megszerzésére.

20. Az esti és levelező oktatásban résztvevők száma (fő)

Táblázat

A munkaköri követelményekben beállott változások, a szakmai előrelépés szükségessé teszi az esti és a levelező tagozatú képzést. A felnőttoktatásnak nagy szerepe van oktatási rendszerünk nyíltságának, demokratizmusának biztosításában, a társadalmi mobilitás elősegítésében.

21. A művészet feladata

Rendszerező ábra

A jelentős műalkotások letörölhetetlenül magukon viselik koruk „keze nyomát”, magukban hordozzák koruk emberi problematikáját. A régebbi korokról szóló művek befogadásakor érzi az ember, hogy az ő dolgairól is szó van.

22. Főbb művészeti ágazatok

Összefoglaló ábra

„A szocialista társadalom kedvező feltételeket teremt ahhoz, hogy a művészetek eleget tehessenek sajátos valóságfeltáró és tudatformáló hivatásuknak.” (Az MSZMP Programnyilatkozatából.)

23. A színházművészet adatai

Táblázat

Színházművészetünk a belső átalakulás időszakában van. A szocialista korszerűség-értelmezés révén színházművészetünk valóságkapcsolatának szocialista jellege erősödni fog.

24.–25.–26. Szocialista realista művészetek I–II–III.

Fényképek

Írók, költők

Festők, zeneszerzők

Filmrendezők

„Az idők folyamán szükségszerűen változnak a kifejezési formák is, művészeinknek azonban meg kell érteniük, hogy a forradalom elsősorban nem a művészi formákban, hanem a társadalomban megy végbe.” (Az MSZMP KB XI. kongresszusi beszámolójából.)

27. A családok egy főre jutó kulturális kiadásainak alakulása (forint)

Táblázat

Az elsajátított műveltség hasznosul a termelésben, a közéletben, az egyének családi, társadalmi kapcsolatainak minőségében, és magasabb rendű igények forrásává, fejlődésük kiindulópontjává lesz.

28. A rádió- és televízió-előfizetők száma (1000 fő)

Táblázat

Az általános iskola mellett a tömegkommunikáció alkotja a legszélesebb hatókörű művelődési rendszert. A lakosságnak kb. 90%-a kisebb-nagyobb rendszerességgel újságot olvas, rádiót hallgat, nézi a televíziót.

29. A könyvkiadás adatai

Táblázat

Az olvasási kultúra fejlettségi szintjére következtethetünk az ismeretterjesztő, szakmai, illetve a szépirodalom körébe tartozó könyvek könyvtári forgalmának arányából is. Nálunk ez a viszonyszám hozzávetőlegesen 30:70, ami a tömegek olvasási kultúrájának kezdeti szakaszára vall.

30. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT)

Táblázat

A TIT több mint 20 000 tagjának jelentős szerepe van a tudományos ismeretek terjesztésében. Az ismereteket jórészt nem egyedi előadások, hanem integrált, korszerű ismeretterjesztés formájában, komplex sorozatok, tanfolyamok, szakköri vagy természettudományos stúdiói foglalkozások során adják át a hallgatóknak.

31. Tömegkulturális mozgalom

Táblázat

A mozgalmi módszer az önként tevékenykedőket teszi ügyük főszereplőivé: tudatosítja bennük a kitűzött célt; tág teret ad a kezdeményezőkézségnek, és olyan lehetőséget teremt, hogy az élenjárók magukkal ragadják azokat, akikkel ez a mozgalom összeköti őket.

32. Az életmódot meghatározó és befolyásoló tényezők

Rendszerező ábra

Az életmód-választáson alapszik, azon, hogy az ember szükségleteinek és aspirációinak megfelelően hogyan teremti, változtatja meg és használja fel életfeltételeit az adott társadalmi feltételrendszerben.

33. Az életmód főbb összetevői

Rendszerező ábra

A munkához való viszony a szocialista társadalom nagy problémája. A munka sokak számára nem vált még szükségletté. Az egyes társadalmi osztályok és rétegek magatartása és életmódja sok szempontból még egymástól elkülönítő jegyeket hordoz.

34. **A tudomány**

Rendszerező ábra

A tudományos megismerés abban különbözik a mindennapi tudattól, hogy a közvetlen tárgyi gyakorlatra jellemző zárlatos viszonyt megszünteti: a gyakorlat és az elmélet közé beiktatja a tudományos közvetítések (elméleti megalapozások, tételek, kísérletek, magyarázatok, következtetések, hipotézisek stb.) egész bonyolult rendszerét.

35. **A szocialista művészetpolitika alapelvei**

Rendszerező ábra

Az MSZMP művészetpolitikájának alapelveit 1958-ban a Központi Bizottság művelődéspolitikai irányelveiben határozta meg. Azóta több kongresszus és számos pártállásfoglalás megerősítette, illetve alkalmazta különböző részterületekre.

36. **A művészet**

Rendszerező ábra

A művészet mint az esztétikum legkoncentráltabb megjelenési módja nem más, mint a valóság esztétikai elsajátítása.

780988—Kossuth Könyvkiadó Sokszorosító Üzeme

